

Εισαγωγή στη Συγκριτική Πολιτική

Μάθημα 3^ο: Η εκλογική διαδικασία και τα εκλογικά
συστήματα. Μέρος 2^ο

Ιωάννης Παπαγεωργίου, Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μάθημα 2^ο

Η εκλογική διαδικασία και τα εκλογικά συστήματα. Μέρος 2^ο

Περιεχόμενα μαθήματος

1. Μέθοδοι κατανομής των εδρών.
2. Η επιρροή των εκλογικών συστημάτων στα κομματικά συστήματα.

Σκοποί μαθήματος

- Ανάλυση των εκλογικών συστημάτων.
- Ανάδειξη των τρόπων επιρροής των εκλογικών συστημάτων στη διαμόρφωση των κομματικών συστημάτων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1^η ενότητα

Μέθοδοι κατανομής των εδρών.

Οι μέθοδοι κατανομής των εδρών

- Για την αντιμετώπιση της κατανομής των εδρών (ιδίως των αδιάθετων) έχουν δημιουργηθεί διάφορες μέθοδοι.

Η κατανομή των αδιάθετων εδρών βάσει των αχρησιμοποίητων υπολοίπων 1/2

- Οι αδιάθετες έδρες μοιράζονται με βάση τα υπόλοιπα που απέμειναν στους συνδυασμούς μετά την πρώτη κατανομή.
 - (αν ένα κόμμα σε μια περιφέρεια έχει λάβει 40.000 ψήφους και το εκλογικό μέτρο είναι 30.000, εκλέγει ένα βουλευτή και έχει ένα αχρησιμοποίητο υπόλοιπο ψήφων 10.000).

Η κατανομή των αδιάθετων εδρών βάσει των αχρησιμοποίητων υπολοίπων 2/2

- Η πρώτη αδιάθετη έδρα μιας περιφέρειας δίνεται στο κόμμα με το μεγαλύτερο υπόλοιπο, η δεύτερη σε αυτό με το αμέσως επόμενο μεγαλύτερο υπόλοιπο κ.ο.κ. έως ότου συμπληρωθούν όλες οι έδρες.
- Τούτο μπορεί να γίνει είτε στο επίπεδο της ίδιας της περιφέρειας είτε σε μείζονες (ευρύτερες) περιφέρειες.
 - Για παράδειγμα στην Ελλάδα τούτο γίνεται σε επίπεδο περιφερειών (π.χ. Θεσσαλία, Κεντρική Μακεδονία).

Αχρησιμοποίητα υπόλοιπα 1/2

- Παράδειγμα μιας εκλογικής περιφέρειας με 4 έδρες, 5 συνδυασμούς και 100.000 έγκυρα ψηφοδέλτια
- Εκλογικό μέτρο $100.000 : 4 = 25.000$

Διαιρέτης 25.000	Συνδ Α 35.000 ψήφοι	Συνδ Β 20.000 ψήφοι	Συνδ Γ 17.000 ψήφοι	Συνδ Δ 16.000 ψήφοι	Συνδ Ε 12.000 ψήφοι
1η έδρα στον συνδυασμό Α	35.000	20.000	17.000	16.000	12.000
Αχρησιμοποίητα υπόλοιπα	10.000	20.000	17.000	16.000	12.000

Αχρησιμοποίητα υπόλοιπα 1/2

- Παράδειγμα μιας εκλογικής περιφέρειας με 4 έδρες, 5 συνδυασμούς και 100.000 έγκυρα ψηφοδέλτια
- Εκλογικό μέτρο $100.000 : 4 = 25.000$
- Η 1^η έδρα χορηγείται στον συνδυασμό Α
- Η 2^η έδρα βάσει του μεγαλύτερου αχρησιμοποίητου υπόλοιπου στον συνδυασμό Β
- Η 3^η έδρα ομοίως στον συνδυασμό Γ
- Η 4^η έδρα ομοίως στον συνδυασμό Δ

Σύστημα Hagenbach-Bischoff (μέθοδος +1) 1/2

- Δημιουργήθηκε από τον Ελβετό καθηγητή μαθηματικών και φυσικής Eduard Hagenbach-Bischoff.
- Βασικό χαρακτηριστικό: η διαφοροποίηση των εκλογικών μέτρων. Εκλογικό μέτρο είναι το πηλίκο του συνόλου των έγκυρων ψήφων προς το σύνολο των εδρών + μία.
- **Εκλογικό μέτρο =** $\frac{\text{σύνολο εγκύρων ψήφων}}{\text{διαθέσιμες έδρες στην εκλογική περιφέρεια}+1}$
- Τούτο διευκολύνει την πλήρη κατανομή των εδρών.
- Η δεύτερη κατανομή διενεργείται σε ευρύτερες περιφέρειες βάσει των αχρησιμοποίητων υπολοίπων των συνδυασμών.

Σύστημα Hagenbach-Bischoff (μέθοδος +1) 2/2

- Παράδειγμα μιας εκλογικής περιφέρειας με 4 έδρες, 5 συνδυασμούς και 100.000 έγκυρα ψηφοδέλτια
- Εκλογικό μέτρο 100.000: $4 (+1) = 20.000$.

Διαιρέτης 20.000.	Συνδ Α 35.000 ψήφοι	Συνδ Β 20.000 ψήφοι	Συνδ Γ 17.000 ψήφοι	Συνδ Δ 16.000 ψήφοι	Συνδ Ε 12.000 ψήφοι
1η έδρα στον συνδυασμό Α 2 ^η έδρα στον συνδυασμό Β.	35.000	20.000	17.000	16.000	12.000
Αχρησιμοποίητα υπόλοιπα.	15.000	—	17.000	16.000	12.000

Σύστημα D' Hondt ή σύστημα μεγαλύτερων μέσων όρων 1/3

- **Επινοήθηκε από τον Βέλγο μαθηματικό Victor d' Hondt**
- Χρησιμοποιείται σε Βέλγιο, Αυστρία, Τσεχία, Δανία, Φιλανδία, Ισραήλ, Ολλανδία, Σκωτία, Ουαλία, Ισπανία, Πορτογαλία κ.α.
- **Οι ψήφοι των συνδυασμών κάθε εκλογικής περιφέρειας διαιρούνται διαδοχικά δια του 1,2,3, κλπ.. μέχρις εξαντλήσεως του αριθμού των εδρών αυτής.**
- **Οι ψήφοι των συνδυασμών κάθε εκλογικής περιφέρειας διαιρούνται διαδοχικά δια του 1,2,3, κλπ.. μέχρις εξαντλήσεως του αριθμού των εδρών αυτής.**

Σύστημα D' Hondt ή σύστημα μεγαλύτερων μέσων όρων 2/3

- Παράδειγμα μιας εκλογικής περιφέρειας με 4 έδρες, 5 συνδυασμούς και 100.000 έγκυρα ψηφοδέλτια.

Διαιρέτης	Συνδ Α 35.000 ψήφοι	Συνδ Β 20.000 ψήφοι	Συνδ Γ 17.000 ψήφοι	Συνδ Δ 16.000 ψήφοι	Συνδ Ε 12.000 ψήφοι
1	35.000	20.000	17.000	16.000	12.000
2	17.500	10.000	8.500	8.000	6.000
3	11.666	6.667	5.667	5.334	4.000
4	8.750	5.000	4.250	4.000	3.000

Σύστημα D' Hondt ή σύστημα μεγαλύτερων μέσων όρων 3/3

- Παράδειγμα μιας εκλογικής περιφέρειας με 4 έδρες, 5 συνδυασμούς και 100.000 έγκυρα ψηφοδέλτια.
 - Η 1^η έδρα χορηγείται στον συνδυασμό Α.
 - Η 2^η έδρα στον συνδυασμό Β.
 - Η 3^η έδρα στον συνδυασμό Α.
 - Η 4^η έδρα στον συνδυασμό Γ.

Σύστημα Sainte – Laguë 1/3

- Επινοήθηκε από τον Γάλλο μαθηματικό André Sainte-Laguë. Χρησιμοποιείται λιγότερο ευρέως (στην Σουηδία, Νορβηγία κ.α) . Αναλογικότερη εκδοχή του συστήματος D' Hondt.
- Οι ψήφοι κάθε συνδυασμού διαιρούνται δια του $2n + 1$
- (n = αριθμός των εδρών που έχει λάβει κάθε συνδυασμός μέχρι τη συγκεκριμένη διαίρεση. Όλοι οι συνδυασμοί ξεκινούν από 0 έδρες).
- Αφού υπολογιστεί το εκλογικό μέτρο για κάθε κόμμα, αυτό με το μεγαλύτερο πηλίκο την καταλαμβάνει. Η ίδια διαδικασία επαναλαμβάνεται για τη διανομή κάθε έδρας μέχρις εξαντλήσεως του αριθμού των εδρών.

Σύστημα Sainte – Laguë 2/3

- Παράδειγμα μιας εκλογικής περιφέρειας με 4 έδρες, 5 συνδυασμούς και 100.000 έγκυρα ψηφοδέλτια

Διαιρέτης $2v + 1$ όπου $v =$	Συνδ Α 35.000 ψήφοι	Συνδ Β 20.000 ψήφοι	Συνδ Γ 17.000 ψήφοι	Συνδ Δ 16.000 ψήφοι	Συνδ Ε 12.000 ψήφοι
0 (για όλους)	35.000	20.000	17.000	16.000	12.000
1 για Α 0 για Β,Γ,Δ	11.666	20.000	17.000	16.000	12.000
1 για Α και Β 0 για Γ, Δ	11.666	6.667	17.000	16.000	12.000
1 για Α,Β και Γ 0 για Δ	11.666	6.667	5.667	16.000	12.000

Σύστημα Sainte – Laguë 3/3

- Μετά την 1^η διαίρεση (το $v=0$ για όλους τους συνδυασμούς) το μεγαλύτερο πηλίκο είναι του συνδυασμού A που λαμβάνει την 1^η έδρα
- Μετά την 2^η διαίρεση (το $v=1$ για τον συνδυασμό A και 0 για τους λοιπούς) το μεγαλύτερο πηλίκο είναι του συνδυασμού B που λαμβάνει την 2^η έδρα
- Μετά την 3^η διαίρεση (το $v=1$ για τους συνδυασμό A και B και 0 για τους συνδυασμούς Γ και Δ) το μεγαλύτερο πηλίκο είναι του συνδυασμού Γ που λαμβάνει την 3^η έδρα
- Μετά την 4^η διαίρεση (το $v=1$ για τους συνδυασμό A, B και Γ και 0 για τον συνδυασμό Δ) το μεγαλύτερο πηλίκο είναι του συνδυασμού Δ που λαμβάνει την 4^η έδρα.

Το σύστημα της Ενιαίας Μεταβιβαζόμενης Ψήφου (Single Transferable Vote)

- Γνωστό και ως σύστημα Hare ή ως ταξινομική ψήφος
- Είναι αναλογικό σύστημα – απλό στην εφαρμογή του αλλά περίπλοκο στον υπολογισμό και διαθέτει πολλές παραλλαγές
- Εφαρμόζεται στην Ιρλανδία ενώ παραλλαγή του και στην Β. Ιρλανδία. Λειτουργεί αποκλειστικά σε πολυεδρικές περιφέρειες

Η βασική αρχή του συστήματος Hare

- Κάθε ψηφοφόρος δεν ψηφίζει ένα μόνο υποψήφιο (ή περισσότερους ομοιόβαθμα), αλλά πολλούς υποψηφίους ανεξάρτητα από το κόμμα που ο καθένας ανήκει με σειρά προτίμησης, βάζοντας τους αριθμούς 1,2,3 κ.ο.κ. μέχρι τον αριθμό των προς κατανομή εδρών.

Η διαδικασία του συστήματος Hare

1/3

- Εκλογικό μέτρο = το πηλίκο της διαίρεσης του συνόλου των ψήφων σε μια περιφέρεια προς το σύνολο των εδρών (ή των εδρών +1 ή +2 σε κάποιες παραλλαγές του συστήματος).
- Οι υποψήφιοι (**όχι οι συνδυασμοί**) που έχουν ξεπεράσει το μέτρο σε πρώτες προτιμήσεις εκλέγονται.
- Όταν ωστόσο έχουν περισσότερες πρώτες προτιμήσεις από τις αναγκαίες (λ.χ. το μέτρο είναι 14.000 αλλά ένας υποψήφιος έχει λάβει 18.000) τότε οι επιπλέον ψήφοι (στο ανωτέρω παράδειγμα 4.000 ψήφοι) μεταφέρονται στους υποψήφιους που έχουν λάβει 2^η προτίμηση.

Η διαδικασία του συστήματος Hare

2/3

- Η μεταφορά ωστόσο δεν είναι ακέραιη αλλά υπολογίζεται ως πηλίκο της διαίρεσης των $4.000/18.000$. Δηλαδή κάθε υποψήφιος που έχει λάβει τη δεύτερη προτίμηση των 18.000 ψηφοφόρων λαμβάνει 0,22 ψήφους για κάθε δεύτερη προτίμηση που λαμβάνει.
- Εάν με τον τρόπο αυτό κάποιος υποψήφιος καλύψει το εκλογικό μέτρο εκλέγεται.

Η διαδικασία του συστήματος Hare

3/3

- Εφόσον δεν κατανεμηθούν όλες οι έδρες, ο υποψήφιος με τις λιγότερες πρώτες προτιμήσεις αποκλείεται και οι ψήφοι του μεταφέρονται ακέραιες στους υποψήφιους που έχουν τις δεύτερες προτιμήσεις του.
- Η διαδικασία αποκλεισμού των υποψηφίων με τις λιγότερες πρώτες προτιμήσεις επαναλαμβάνεται μέχρις ότου καλυφθούν όλες οι έδρες.

Το γερμανικό εκλογικό σύστημα 1/3

- Αναλογικό σύστημα με στοιχεία μονοεδρικής εκπροσώπησης. Χρησιμοποιείται στις εκλογές της ομοσπονδιακής Βουλής (Bundestag) της Γερμανίας.
- Η χώρα είναι διαιρεμένη σε μονοεδρικές περιφέρειες ίσες με το ήμισυ του συνόλου των εδρών του Bundestag. Τα κόμματα κατεβάζουν έναν υποψήφιο σε κάθε μία από αυτές.
- Για τις άλλες μισές έδρες τα κόμματα υποβάλλουν (δεσμευμένους) συνδυασμούς σε επίπεδο κρατιδίου (Land).

Το γερμανικό εκλογικό σύστημα 2/3

- Ο κάθε ψηφοφόρος διαθέτει δύο ψήφους: μία για την εκλογική του περιφέρεια και μία για το κρατίδιο. Μπορεί να ψηφίσει διαφορετικά με τις 2 ψήφους αλλά η καθοριστική ψήφος για την αναλογική κατανομή των εδρών είναι η δεύτερη (σε επίπεδο κρατιδίου).
- Στις μονοεδρικές περιφέρειες εκλέγεται ο σχετικά πλειοψηφής υποψήφιος.
- Στη συνέχεια όλες οι έδρες της χώρας κατανέμονται αναλογικά ανάμεσα στα κόμματα που υπερβαίνουν το 5% των ψήφων σε εθνικό επίπεδο (ή έχουν εκλέξει τρεις βουλευτές σε μονοεδρικές περιφέρειες).

Το γερμανικό εκλογικό σύστημα 3/3

- Αφού υπολογισθεί ο αριθμός των εδρών που πρέπει να λάβει κάθε συνδυασμός αφαιρείται ο αριθμός των εδρών που ο συνδυασμός αυτός έχει ήδη λάβει στις μονοεδρικές περιφέρειες. Αν δικαιούται περισσότερες έδρες, οι έδρες αυτές του χορηγούνται στους συνδυασμούς σε επίπεδο κρατιδίου.
- Αν έχει υπερβεί τον αριθμό των εδρών που δικαιούται (*überhangmandate*), τις διατηρεί αλλά αυξάνονται οι έδρες του Bundestag προς όφελος και των λοιπών κομμάτων (*Ausgleichmandate*).

Μεικτά συστήματα

- Τα μικτά συστήματα περιλαμβάνουν τόσο πλειοψηφικά όσο και αναλογικά στοιχεία.
- Συνήθως εμπεριέχουν παράλληλες εκλογικές διαδικασίες.
- (δηλαδή εκλέγουν μέρος των βουλευτών με πλειοψηφικό τρόπο και μέρος τους με αναλογικό) που, αντίθετα από ό, τι διαπιστώνεται στο γερμανικό σύστημα, δεν αλληλοεπηρεάζονται.

Μεικτά εκλογικά συστήματα

Παραδείγματα 1/2

- Το λεγόμενο «τριφασικό σύστημα» που χρησιμοποιήθηκε στις εκλογές του 1956 στην Ελλάδα: ήταν πλειοψηφικό σύστημα στις μικρές εκλογικές περιφέρειες, ήταν ενισχυμένα αναλογικό στις μεσαίες και αναλογικό στις μεγάλες περιφέρειες.
- Το εκλογικό σύστημα της Ιαπωνίας όπου οι ψηφοφόροι εκλέγουν 300 από τους 480 βουλευτές με πλειοψηφικό σύστημα σε ευρείες περιφέρειες και 180 με αναλογικό τρόπο.

ΜΕΙΚΤΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα 2/2

- Το εκλογικό σύστημα της Ρωσίας που εκλέγει τους μισούς βουλευτές της με πλειοψηφικό σύστημα δύο γύρων σε μονοεδρικές περιφέρειες και τους άλλους μισούς με αναλογικό τρόπο.
- Το εκλογικό σύστημα της Ρωσίας που εκλέγει τους μισούς βουλευτές της με πλειοψηφικό σύστημα δύο γύρων σε μονοεδρικές περιφέρειες και τους άλλους μισούς με αναλογικό τρόπο.

2^η ενότητα

Η επιρροή των εκλογικών συστημάτων στα κομματικά συστήματα.

Maurice Duverger

- Το εκλογικό σύστημα επηρεάζει και διαμορφώνει το κομματικό σύστημα μιας χώρας.
- Άρα η παρέμβαση στο εκλογικό σύστημα μπορεί να αλλάξει το κομματικό σκηνικό – και ως εκ τούτου το πολιτικό σύστημα.

Οι βασικοί κανόνες του αναλογικού συστήματος

- Πολλά κόμματα ανεξάρτητα μεταξύ τους.
- Συνασπισμοί κομμάτων.
- Συναινετικές πολιτικές.
- Μικρή πόλωση.

Οι βασικοί κανόνες του πλειοψηφικού συστήματος ενός γύρου

- Συσπείρωση συγγενών κομμάτων, σύνθλιψη κέντρου, εξαφάνιση μικρών κομμάτων.
- Μονοκομματικές κυβερνήσεις
- Δικομματικό σύστημα
- Ελεγχόμενη πόλωση.

Οι βασικοί κανόνες του πλειοψηφικού συστήματος δύο γύρων

- Πολιτική συσπείρωση – άλλα όχι ένωση συγγενών κομμάτων.
- Διπολισμός
- Πολυκομματικές κυβερνήσεις ενός πόλου
- Χωρίς πόλωση.

Οι παρεκβάσεις των βασικών κανόνων 1/3

- Το αναλογικό σύστημα ενδέχεται να οδηγήσει σε
 - μη εναλλαγή κομμάτων.
 - Αποδυνάμωση της εκλογικής πίστης των ψηφοφόρων.
 - εκβιασμό των μικρών κομμάτων.

Οι παρεκβάσεις των βασικών κανόνων 2/3

- Μη απόλυτα αναλογικά συστήματα ενδέχεται να οδηγήσουν σε
 - Αδύναμες μονοκομματικές κυβερνήσεις.
 - Πόλωση.
 - Εκβιασμός από κυβερνητικούς βουλευτές.

Οι παρεκβάσεις των βασικών κανόνων 3/3

- Πλειοψηφικά συστήματα (ενός γύρου) ενδέχεται να οδηγήσουν σε
 - Μεγάλη αναντιστοιχία εκλογικού αποτελέσματος – κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης.
 - Κυριαρχία των άκρων στα μεγάλα κόμματα.
 - Απομάκρυνση των πολιτών από την εκλογική διαδικασία.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ιωάννης Παπαγεωργίου. «Εισαγωγή στη Συγκριτική Πολιτική. Η εκλογική διαδικασία και τα εκλογικά συστήματα. Μέρος 2^ο ». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
http://opencourses.auth.gr/eclass_courses.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

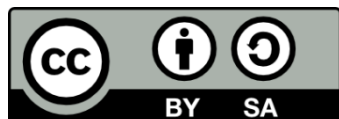
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος 3^{ου} Μαθήματος

Επεξεργασία: Γαβριέλα Λ. Μαζαράκη
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 2^η .

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση 1^η διαθέσιμη εδώ.

<http://www.polsci.auth.gr/index.php?lang=el&rm=2&mn=15&csid=%CE%9A%CE%A50201>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

